

Eesti TA Looduskaitse Komisjoni 2000. aasta tegevuse aruanne

Looduskaitse Komisjon kuulub TA Bioloogia, Geoloogia ja Keemia Osakonna juurde, tegutseb Tartus EPMÜ Zooloogia ja Botaanika Instituudi ruumes. Aruandeaastal komisjoni liikmeskonnas muudatusi ei olnud. Komisjoni kuulub 32 isikut. Juhatuse esimees on ZBI direktor filosoofiadoktor Urmas Tartes (ZBI teadusnõukogu valis 15. jaanuaril 2001 tema instituudi direktoriks ka järgnevak viieks aastaks), aseesimehed bioloogiakandidaat Vilju Lilleleht (ZBI vanemteadur) ja bioloogiakandidaat Heiki Tamm (Tallinna Botaanikaia teadusdirektor).

Komisjon korraldas EPMÜ aulas 17. märtsil 2000 (koostöös Eesti Ornitoloogiaühinguga) konverentsi “Kevadised metsaraied- poolt ja vastu”. Konverentsi tööd juhtis Urmas Tartes, esinesid Tõnu Traks, Asko Lõhmus, Arno Arukask, Hendrik Relve jt. Osavõtjaid 150. Looduskaitse Komisjoni pooldab raiete keelustamist 1. aprillist 31. juulini (seda on ka varem välja öelnud). Samal teemal telesaates “Vastasseis” esines Urmas Tartes 17. 02. 2000 ning andis intervjuu Rohelisele väravale 21.03. 2000.

Komisjon korraldas 30. mail 2000 Tallinnas Keskkonnaministeeriumi saalis komisjoni XXXIX ettekannete päeva “Eesti märgalad ja nende kaitse”. Päeva tööd juhtis Urmas Tartes, esinesid Hanno Zingel, Laimdota Truus, Ingmar Ott, Urmas Lips, Tiit Randla, Andres Kalamees, Mati Ilomets jt.

Aruandeaasta 25. aprilli 2000 üldkoosolek oli pühendatud Eesti keskkonnaseadustiku olukorrale, esines TÜst Hannes Veinla. Tiit Sillaots kõneles kaitstavate loodusobjektide seaduse muudatustest ja rakendamisest. Peeti väga vajalikuks meie parkide kaitse eeskirja kinnitamist (keeruline on kaitse-eeskirjade kooskõlastamine omavalitsustega). Juhan Telgmaa Looduskaitse Seltsist soovis mõningast koostööd Looduskaitse Komisjoniga.

Komisjoni 227. üldkoosolek 15. detsembri 2000 oli pühendatud Looduskaitse Komisjoni 45. aastapäevale. Enn Pirrus kõneles Eesti ürglooduse raamatust (EÜR). Kõneles selle koostamise ajaloost. Herbert Viidingust kui selle töö algatajast ja juhtijast Looduskaitse Komisjonis ning tema järglasest Ülo Heinsalust. Nüüd on töö jätkunud Enn Pirruse juhtimisel TTÜ Geoloogia Instituudis. Aasta pärast loodab Pirrus töö lõpetada, sest kaardistada ja uurida on jäänud veel vaid Jõgeva maakonna geoloogilised objektid. Komisjoni liikmetest on EÜR-I koostamisel veel osalenud Aare Mäemets ja Vaike Hang. Järgnevalt tegi Vilju Lilleleht kokkuvõtte Eesti punase raamatu (PR) tänasest seisust ning rõhutas, et PR vajab pidevat uuendamist, selleks on vaja tööle

rakendada konkreetsed töörühmad (vaja regulaarset rahastamist). PR andmed vaja kättesaadavaks teha internetis.

TA Looduskaitse Komisjonil on 45 tegevusaasta jooksul olnud neli esimeest. Asutaja ja esimene esimees oli Eerik Kumari (1955-1984). Järgmised kolm esimeest olid koosolekul ja kõnelesid igaüks oma "valitsemisajast". Arvi Järvekülg (esimees aastatel 1984-1996) meenutas eelkõige E. Kumari teeneid - komisjoni autoriteedile alusepanijat. Tänu temale on komisjoni seisukohti ja ettepanekuid pea alati arvestatud. A. Järvekülg kõneles fosforiidisõjast, võitlusest Tallinnas Pärnu maantee "läbimurde" vastu, tema korraldatud pleenumitest jm. ning tänas komisjoni liikmeid meeldiva koostöö eest. Meenutas surma läbi lahkunuid (E. Kumari, L. Laasimer, H. Ling, E. Varep, H. Viiding, Ü. Heinsalu, V. Paakspuu, H. Remm jt. kokku 16), samas süüdati küünlad nende mälestuseks. Vilju Lilleleht (esimees 1996-1998) märkis, et temale langes kõige raskem ja segasem periood - komisjoni taheti liita ELUS-iga või hoopis likvideerida. Tänapäevase Urmas Tartes (alates 1998) lubas, et peatselt saab komisjon internetis oma kodulehekülje. Pidas PR pidamist komisjoni tähtsamaks tööks. Rääkis looduskaitse tänasest olukorrast muutuvas turumajanduse ja eraomanduse ajas.

Aastapäevaks koostas V. Hang komisjoni tegevusest põhjaliku ülevaatenäituse Baeri majas, mis jäi ka avalikuks näituseks. 45 aasta jooksul on komisjon pidanud 39 (pleenumit) ettekandepäeva (neil peetud 365 ettekannet), millede materjalidest on koostatud 26 artiklikogumikku. Üldse on komisjoni egiidi all ilmunud 40 artiklikogumikku ja käsiraamatut. Üldkoosolekuid on selle aja jooksul olnud 227 (1050 ettekandega). Komisjoni liikmeks on kokku olnud 114 tunnustatud looduskaitse tegevusega seotud inimest. Komisjoni 12 asutajaliikmest kaks - akadeemikud Hans Trass ja Viktor Masing osalesid aastapäeva koosolekul.

Ilumisel on artiklikogumik "Haljastud ja nede kaitse" (toimetaja Heiki Tamm). Kogumikus on ruumi leitud ka aastapäeva artiklitele. Järgmise kogumiku "Jäätmehooldus ja loodushoid" (toimetaja Aleksander Maastik) käsikiri on koostamisel.

ZBI Baeri majas jätkas V. Hang näituste korraldamist (aruandeaastal 10). Neist suurim on pikemat aega vaadata olnud Looduskaitse Komisjoni 45. aastapäeva näitus. Komisjoni tegevust kajastavad ülevaated (ka näitustest) on avaldatud "Eesti Looduse" veergudel.

Selle aasta Kumari nimeline looduskaitsepreemia laureaat on tuntud looduskaitsetegelane Veljo Ranniku. 2000. aastal andis Keskkonnaministeerium selle preemia välja juba 12. korda.

Komisjoni liikmete igapäevatöö ühtib enamuses looduskaitse tööga (Uku Alakivi, Endel Koljat, Malev Margus, Ann Marvet, Guido Paalme, Tiit Randla, Astrid Saava, Toomas Kukk jt.). Kõrgkoolides õpetatakse keskkonnakursusi (Toomas Kukk luges EPMÜ-s valikainet “Pärandkooslused”), juhendatakse üliõpilastöid. Jätkuvalt on esitatud vastuväiteid Undva sadama detailplaneeringu kohta. Antud eksperthinnanguid mitmete maastikukaitsealade kaitse-eeskirjade eelnõule, kaitstavate loodusobjektide seaduse eelnõule jm. Riikliku Keskkonnaseire programmi raames jälgib V. Lilleleht õlireostuse ulatust ja mõju veelindudele. Komisjoni liikmed on esinenud korduvalt raadios ja televisioonis (U. Tartes, V. Lilleleht, L. Reintam jt.) Paljud on Eesti teaduse biograafilise leksikoni jt. teatmeteoste autorid, esinetud konverentsidel (A.-T. Pihlak, T. Kukk, U. Tartes, V. Lilleleht, H. Trass jt.). V. Lilleleht pidas 04.03. 2000 ettekande E. Kumari elutöö tähtsusest Lihulas toimunud kultuuriloolisel konverentsil. U. Tartese ja V. Lillelehe ettekanne - “Kas looduskaitse takistab Eesti majanduslikku arengut?” ilmus TA kogumikus “Teadus ühiskonnale” (Tallinn, 2000). U. Tarteselt on ilmunud seeria loodushoiuteemalisi populaarseid kirjutisi putukate elust (13) “SL Õhtulehes”. Ta algatas postkaardiseeria “Eesti putukad” väljaandmist (valmis neli esimest postkaarti). Looduskaitseteemalisi artikleid on kirjutanud L. Reintam, A.-T. Pihlak, A. Marvet, V. Lilleleht jpt.

Jätkunud on koostöö Keskkonnaministeeriumi, Eestimaa Looduse Fondi, Eesti Looduseuurijate Seltsi, Eesti Ornitoloogiaühingu jt. asutustega. Keskkonnaministeerium toetas komisjoni tegevust 2000.a. 50,0 t. krooniga. Sidekulud kattis Teaduste Akadeemia. Tihedad sidemed on Eesti Looduskaitse Seltsi Tartu osakonnaga. Juba aastaid on Tartu osakond teinud oma õppekogunemisi ZBI Baeri majas siinsete loodusteemalistel näitustel (selgitustega esinevad komisjoni liikmed). Neist viimane kohtumine toimus 27. detsembril 2000, vaadati komisjoni 45. aastapäeva näitust ja kuulati ülevaadet looduskaitse taastamise käigust sõjajärgsetel aastatel.

Urmas Tartes

Eesti TA Looduskaitse Komisjoni esimees